

Un dirham i un handús de Múrcia a nom d'al-Mu'tamid, inèdits

DAVID FRANCÈS VAÑÓ¹

El període històric de les Taifes continua oferint-nos novetats, com les dues que presentaré a continuació.

No coneixem encunyacions dels emirs de la Taifa independent de Múrcia i coincidisc amb el mestre Antonio Delgado² quan diu que no se'n van fer. Potser va ser per la manera en què els Banu Tahir van assentar-se en el poder en usurpar Múrcia a l'emir de València, 'Abd al 'Aziz al-Mansūr. Els Banu Tahir es van mantenir en el poder fins l'any 472 AH, quan van ser derrocats pel rei de la Taifa de Sevilla, al-Mu'tamid b. 'Abbad, durant el regnat del qual sí que es van encunyar monedes d'or i billó a Múrcia.

No m'aturaré a narrar les vicissituds del regnat no gens fàcil d'al-Mu'tamid. Avui només és pertinent recordar que a Múrcia se li va rebel·lar un tal Al-Rajik, personatge que probablement es correspongui amb el patronímic que apareix a las monedes descrites més endavant.

A les monedes murcianes d'al-Mu'tamid, hi apareixen dos noms: al-Rasid, el seu fill i hereu; i Aben Jafar, un personatge desconegut. No sabem del cert qui era Aben Jafar, ni si es correspon amb l'anomenat Al-Rajik de les cròniques, com es creu. Cite literalment Antonio Delgado,³ parlant justament de les monedes murcianes d'al-Mu'tamid.

Tres nombres de príncipes temporales o de gobernadores encontramos en estas monedas, de los cuales tan solo el de Al Motamid no ofrece dudas. El de Ar Raxid parece ser el mismo príncipe hijo de Al Motamid, así llamado, que fue reconocido como príncipe heredero, causándonos sin embargo extrañeza verlo

1. Investigador. Membre numerari de la SCEN. Email: davidfrancesvano@gmail.com.

2. DELGADO, Antonio, *Estudios de Numismática Árabe-Hispana*, Madrid, Real Academia de la Historia, Edició a cura d'Alberto Canto i Tawfiq ibn Hafiz, 2001.

3. DELGADO, ANTONIO, *idem*, notes al n. 625.

*escrito en el anverso debajo del símbolo, cuando parecía que debiera ocupar en el reverso lugar preferente. Ignoramos quién pueda ser el Ben Chafar inscrito en ese lado, aun cuando presumimos sea el nombre que llevara en los documentos públicos el caudillo Aben Rachik, que entonces gobernaba en Murcia y cuyo nombre y patronímico no lo dicen los historiadores, pues siempre le llaman **ابن ارجك**, Aben Rachik, sin aditamentos. Fueran de desear otros monumentos numismáticos que nos aclarasen estas dudas. Estas monedas, más que de vellón, parecen de cobre.*

A més de la col·locació estranya del nom de l'hereu al-Rasid, hi afegim que la majoria d'eixes monedes duen les inscripcions de les orles col·locades de manera anòmala, ja que duen la bismila al revers, al contrari del que és habitual. Eixa anomalia l'he explicada en un llibre recent,⁴ i ara la repetiré de manera abreujada. A les monedes, diguem-ne, canòniques, en l'orla de l'anvers hi apareix la "bismila" amb seca i data, i a l'orla del revers, la "risala" o professió de fe de Muhammad. Però hi ha monedes en què això no passa i duen la "risala" tant a l'orla de l'anvers com del revers, o d'altres en què apareix la "bismila" al revers i la "risala" a l'anvers. Eixes anomalies les atribuïm al fet que qui realitzava l'encunyació s'havia quedat sense cap de la dinastia a qui servia, o bé actuava per delegació de qui ostentava el poder. S'ha de tenir en compte que encunyar moneda era una prerrogativa únicament califal.⁵

Pel que fa als noms esmentats, estic d'acord amb Delgado i crec que l'Aben Jafar que surt en el camp de les monedes es Aben Rajik, que es mig revoltà contra al-Mu'tamid durant alguns anys, però sense tallar-ne els lligams, atès que li enviava un tribut anual i complia l'obligació de servir-lo de guerrers. Per eixe motiu crec que les monedes amb el nom Aben Jafar en el camp s'encunyaren mentre durà eixa situació. Aben Jafar surt a les monedes com a co-regnant, però mantenia el noms d'al-Mu'tamid en pla preferent, i del seu fill al-Rasid, que reconeixia com a hereu del primer.

Presente a continuació dues monedes de Múrcia. La primera és un dirham i du el nom d'Aben Jafar, al-Rasid i al-Mu'tamid. La segona és un handús que només du el nom d'al-Mutamid i del seu hereu al-Rasid. Ambdues peces són de llegenda diferent de les conegudes i no apareixen a les obres de Codera,⁶ Delga-

4. FRANCÈS VAÑÓ, David, *De la legitimidad, las sucesiones y su reflejo en las acuñaciones andalusíes*, València, Universitat de València, 2017.

5. L'existència de monedes amb la "bismila" al revers i la "risala" a l'anvers s'explicaria per un aprofitament d'encuny, després d'unes primeres emissions únicament amb "risala" a causa dels esmentats problemes de legitimitat de l'emissor.

6. CODERA ZAIDÍN, Francisco, *Tratado de Numismática árabe española*, Madrid, 1879.

do,⁷ Vives,⁸ Prieto,⁹ Miles,¹⁰ ni a la col·lecció Tonegawa,¹¹ ni al meu llibre sobre els handusos.¹² Per tant, les considere inèdites.¹³

1. Dirham de Múrcia, d'al-Mu'tamid, a nom d'Aben Jafar, de l'any 380 AH?

x2

Col·lecció particular. Pes: 2,79 g. Ø: 20 mm.

الرشيـد
لا إله إلا
الله وحده

Al-Rasid

*No hi ha cap divinitat tret de
Déu, només Ell*

الله
المعتمد على
الإمام عبد الله
ابن جعفر

Allāh

*Al-Mu'tamid Alā
L Imam 'Abd Allāh
Aben Jafar*

Orla anvers:

محمد رسول الله ارسله.....

Muhammad és l'Enviat de Déu, l'envià...

Orla anvers:

بسم الله.....بمدينة مرسية سنة...

En el nom de Déu,.....a la ciutat de Murcia, any...

7. DELGADO, Antonio, *op. cit.*

8. VIVES ESCUDERO, Antonio, *Monedas de las dinastías árabe españolas*, Madrid, 1893.

9. PRIETO Y VIVES, Antonio, *Los reyes de Taifas*, Madrid, 1926.

10. MILES, George, *The coinage of the Umayyad of Spain*, Nova York, 1950.

11. *Tonegawa Collection*, pàgina web: <http://www.andalustonegawa.50g.com> (10/11/2018).

12. FRANCÉS VAÑO, David, *La moneda handusí en al-Andalus*. Editorial Omni, Montpel·lier, 2012.

13. Els números del catàleg de Vives –que continua sent el més utilitzat per a la moneda hispanoàrab– per a les peces murcianes d'al-Mu'tamid van del 979 al 988.

Les restes de les lletres semblen indicar que la data és l'any 480 AH; i també sembla, sense poder-ho afirmar segur, que la data va precedida per la lletra *fi* (في) que vol dir “en (l'any)”.

El guarniment cal·ligràfic de la lletra *wa* d'un dinar de seca Medina Múrcia, de l'any 479 AH (imatge de l'esquerra), és igual a la *wa* que apareix a la paraula *Wahdahu* d'eixe dirham que presente (a la imatge de la dreta).

2. Handús de Múrcia d'al-Mu'tamid. Data i seca no visibles.

Ampliació

Col·lecció particular. Sense dades metrològiques.

لا إله إلا
الله وحده
لا شريك له
الرشيد

No hi ha cap divinitat tret de
Déu, només Ell
No té associat
Al-Rasid

المعتمد على الله
الإمام عبدالله
امير المؤمنين

Al Mu'tamid Alá Allāh
L'Imam 'Abd Allāh
Príncep dels creients